

Anketa o knihu roku *Lidových novin*

Jiří Brabec

Masarykův ústav a archiv AV ČR, Praha
brabec@mua.cas.cz

Dvacetiletí 1919–1940 můžeme nazvat lety anket. Aktuální otázky politické, společenské, historické, umělecké, vědecké se stávaly předmětem nejrůznějších anket, které vzbuzovaly, právě díky vybraným respondentům a jejich polemicky vyhoceným odpovědím, značný zájem široké veřejnosti. Mnohé z těchto anket iniciovaly významné proměny v jednotlivých okruzích tehdejšího duchovního dění. Z pestré škály příkladů jen namátkou připomínám ankety Čeští historikové o německé otázce (*Přítomnost*, 1934), O budoucnost Národního divadla (*Národní osvobození*, 1927), O Moderní galerii (*Musaion*, 1929), Národu národní kultura (*Národní listy*, 1936/1937), Jak upravovat staré texty (*Panorama*, 1939). V tomto širším rámci se také pořádaly ankety, které se dotýkaly knižní produkce. Anketa *Lidových novin* byla z nich nejpobulárnější. Byl to šťastný nápad Lukáše Holečka, když se rozhodl uspořádat edici všech Anket *Lidových* (Svobodných) novin od prvního pokusu z roku 1928 až po závěrečný díl z roku 1949.

Titul Anketa o nejzajímavější knihu roku byl v některých letech změněn. Výraz „nejzajímavější“ byl nahrazen slovem „nejúspěšnější“ nebo „nejhodnotnější“ kniha. Najít společného jmenovatele pro tyto klíčové otázky je jistě obtížné. Redakce ankety si problému byla vědoma. Ale snaha vysvětlit vzájemně rozporné cíle (na co se tážeme, co má být zjištěno) vše ještě více zamotávala. V úvodu k anketě z roku 1933 se pořadatelé uchýlili k této odpovědi: „Můžeme si tu otázku vyjádřit, jak chceme, zda hledáme knihu nejzajímavější nebo knihu nejpoutavější nebo knihu, jež na čtenáře nejvíce působila: konec konců jde o zjištění knihy, která měla největší úspěch“ (s. 162). Právě pro tuto neurčitost byla Anketa *Lidových novin* kritizována i chválena. Díky své vágnosti umožnila volnost volby, motivované čtenářskou zálibou, osobním (případně skupinovým nebo komerčním) zájmem nebo znalostí dobové hodnoty zvoleného díla.

V úvodu editor knihy *Anketa o knihu roku Lidových novin (1928–1949)*, kterou vydal Ústav pro českou literaturu AV ČR (2021), stručně popsal historii ankety, komerční úspěchy knih z prvních příček, vliv politického dění na výběr titulů, umělecké, politické i komerční rozměry ankety. Uvádí také další podobné ankety (*Rozpravy Aventina*, *Prager Tagblatt*, *Polední list*) i knižní ankety jiného typu (akce *Mladého venkova*). Do čela souboru odpovědí Holeček přetiskl dvě stati o Anketě *Lidových novin*: zasvěcený text K. Z. Klímy (1931) a upovídáný sloupek Františka Píška (1940). Poté následují editorovy Stručné přehledy k anketám, v nichž jsou uvedeny údaje o počtu účastníků, seznam knih s největším počtem hlasů, reflexe ankety v tisku, komentáře, polemiky.

Jádro edice tvoří ale redakční úvody k anketám a odpovědi respondentů, řazené podle jednotlivých roků. Toto soustředění k účastníkům ankety se často děje na úkor rozsahu prezentace ankety v její celistvé podobě. V některých rocích byly ankety koncipovány ve vzájemné propojenosti odpovědí účastníků, doprovodných článků, kreseb i inzerátů. Editor o těchto souvislostech souhrnně informuje, ale podrobnější popis nebo přetisk textů, publikovaných v rámci ankety, chybí. Příklad se naskytá již v prvním ročníku ankety, kde byly původně na první straně do odpovědí vkomponovány kresby Adolfa Hoffmeistra Čtvero vedlejších zaměstnání Karla Čapka, spisovatele. V roce 1935 zase například Zdeněk Guth uveřejnil cyklus kreseb o tom, jakou knihu preferuje komunista, agrárník, národní demokrat, abiturient gymnázia, manžel pod pantoflem atd. Významné jsou také Sekorovy kresby (jedna například upozorňuje na knižně ještě nepublikovanou *Válku s mloky*). Součástí ankety, ne-li její interpretací, byly i některé doprovodné texty, které kupříkladu v anketě 1939 jsou zřetelně její integrální součástí (například články Marie Pujmanové, Josefa Šusty, Františka Trávníčka, Františka Žilky v anketě 1939).

Ačkoli editor uvádí, že edice má obsahovat ankety z let 1928–1949, poslední dva roky jsou zaznamenány pouze torzovitě, bez konkrétních odpovědí účastníků. Odůvodnění v Ediční poznámce, už pro samotnou volbu formulací, které editor použil, může být jen obtížně přijatelné: „Z důvodů malé vypovídající hodnoty anket z let 1948–1949, těžce poznamenaných ideologickými vlivy a lidovým charakterem, kdy do ankety vedle osobností odpovídali neznámí zástupci ‚lidu‘, publikujeme v této edici pouze redakční úvod, shrnující výsledky ankety“ (s. 619). Jestliže se setkáváme i v těchto posledních anketách s osobnostmi, které projevíly v předcházejících letech při výběru knih zcela jinou ideovou, politickou, estetickou orientaci, má to přece značně velkou vypovídací hodnotu. Nemluvě již o odlišném výběru přispěvatelů včetně těch, kteří jsou editorem označeni jako „neznámí“. Moje druhá výtka se týká rejstříku, vlastně dvou rejstříků — jeden obsahuje jména respondentů z anket let 1928–1941 a druhý z let 1946–1949. Hledáme-li například anketní odpovědi Františka Langera, J. B. Čapka a desítky dalších, musíme se uchýlit k oběma rejstříkům. Důvod tohoto rozdělení nevidím.

AD:

Lukáš Holeček (ed.): *Anketa o knihu roku Lidových novin (1928–1949)*. Ústav pro českou literaturu AV ČR, Praha 2021. 654 s.